

Radboud Universiteit

De invloed van concreet of abstract taalgebruik en de aanwezigheid van details op de geloofwaardigheid van geschreven teksten

*The influence of concrete and abstract language and the presence of details
on the credibility of written texts*

Bachelorscriptie Communicatie- en Informatiewetenschappen

Jetske van de Werff

S4625625

Begeleider: dr. Lettica Hustinx

Tweede corrector: dr. Andreu van Hooft

Datum: 28-01-2019

Samenvatting

Hoe leugenaars ontmaskerd kunnen worden is een vraag die veel onderzoekers bezighoudt. Daarbij wordt het taalgebruik van verdachten of leugenaars geanalyseerd, of proefpersonen krijgen de vraag te beoordelen of er gelogen wordt of niet. Dit onderzoek benadert geloofwaardigheid van een andere kant. Anders dan in veel voorgaand onderzoek zijn er geen verdachten of mensen die liegen, maar wordt er gemanipuleerd materiaal gebruikt voor het experiment. Verbaal gedrag dat veelal geassocieerd wordt met leugens of waarheden is bij het maken van het materiaal ingezet. Een verbale gedraging die geassocieerd wordt met liegen is het weinig of niet gebruiken van details (Vrij, Evans, Akehurst & Mann, 2004). Over hoe concreet het taalgebruik van leugenaars is, is echter nog niet veel bekend. Wel is uit voorgaand onderzoek gebleken dat concreet taalgebruik ervoor zorgt dat iets eerder voor de waarheid aangezien wordt, dan abstract taalgebruik (Hansen & Wänke, 2010). In het experiment is de focus dus gelegd op de invloed van concreet en abstract taalgebruik en detailgebruik op de geloofwaardigheid van geschreven teksten. Proefpersonen kregen teksten in drie verschillende stijlcondities te lezen: 'abstract', 'concreet' en 'concreet met details'. Na het lezen van de teksten beoordeelden zij de tekst op geloofwaardigheid. Daarnaast kregen de proefpersonen open vragen, waarin ze zelf opschreven wat hen deed vermoeden dat een tekst gelogen of waar was. De resultaten laten zien dat de stijl invloed had op de geloofwaardigheid. Concreet taalgebruik bleek geloofwaardiger dan abstract taalgebruik. Concreet taalgebruik met details bleek ook geloofwaardiger dan abstract taalgebruik. Er was geen duidelijk verschil in de geloofwaardigheid van concrete teksten met of zonder details. De cues die proefpersonen noemden lieten zien dat concreet taalgebruik voor proefpersonen een reden was om de tekst te geloven, terwijl abstractheid en weinig details juist redenen waren om te denken dat iemand loog. Het gebruik van veel details kon ervoor zorgen dat een tekst geloofwaardiger werd, maar het kon er ook juist voor zorgen dat proefpersonen daardoor dachten dat er gelogen werd.

Inleiding

Hoe onderscheid je leugenaars van mensen die de waarheid vertellen? Dat is een vraag die al jarenlang onderzoekers, maar ook mensen in de juridische sector bezighoudt. Of het nu gaat om een interview in de krant, een verhoor bij de politie of om het afzeggen van een afspraakje, leugens en onwaarheden vinden we overal.

Veel onderzoekers zoeken naar aanwijzingen of cues die erop zouden duiden dat mensen liegen (o.a. Porter & ten Brinke, 2010; Sooniste, Anders Granhag, Strömwall & Vrij, 2015; Vrij, Edward & Bull, 2001). Een breed spectrum van aanwijzingen wordt daarbij bekeken. Zowel verbale als non-verbale cues worden meegenomen in de overwegingen. Er wordt geluisterd naar pauzes in het verhaal, geluisterd naar het woordgebruik en gekeken naar bewegingen (Granhag & Strömwall, 2002; Vrij, Evans, Akehurst & Mann, 2004).

Bij de non-verbale aanwijzingen hoorde bijvoorbeeld hoe lang het duurde voordat iemand antwoordde, bewegingen van handen en haperingen in de spraak. Verbale cues waren cues, zoals het aantal en soort details dat gebruikt werd, of er conversaties gereproduceerd werden en of er gesproken werd over de mentale staat van anderen (Vrij et al., 2004, p. 286).

Wat betreft verbale cues wijst voorgaand onderzoek (Vrij, Mann, Leal & Fisher, 2012; Vrij et al., 2004) veelal uit dat de hoeveelheid details een goede aanwijzing is om te bepalen of iemand de waarheid spreekt of liegt. Wanneer er weinig details gebruikt worden, duidt dat erop dat er gelogen wordt. In 50% van de relevante onderzoeken over het ontmaskeren van leugenaars worden dan ook details genoemd (Porter & ten Brinke, 2010).

Andere onderzoeken focussen zich op concreet taalgebruik. Het inzetten van concreet taalgebruik wordt namelijk ook met de waarheid in verband gebracht. Concreet taalgebruik wordt eerder als waar gepercipieerd (Hanse & Wänke, 2010). Over concreet taalgebruik is echter veel minder bekend. Er zijn weinig onderzoeken die zich met zowel details als ook concreetheid bezighouden. Het huidige onderzoek zal zich daarom richten op zowel concreet taalgebruik als ook het inzetten van details bij de perceptie van waarheid. Dat gebeurt door aan proefpersonen teksten aan te bieden die verschillen in concreetheid en detailgebruik om daarbij te vragen naar de geloofwaardigheid van de teksten. Daarnaast zal gekeken worden wat proefpersonen als reden geven om een tekst al dan niet te geloven.

In het onderstaande zal allereerst een overzicht gegeven worden van onderzoeken die zich op concreet taalgebruik gefocust hebben. Daarna komt het gebruik van details aan bod. Relevante onderzoeken worden aangehaald en in context geplaatst. Naast de relevante

onderzoeken, zullen ook theorieën die daarbij horen nader verklaard worden. Daarna zullen de onderzoeksvraag en daarbij horende hypothesen opgesteld worden.

Theoretisch kader

Concreet taalgebruik

Om te begrijpen wat de rol van concreet taalgebruik in leugens dan wel de waarheid is, is het belangrijk te weten wat concreet taalgebruik eigenlijk inhoudt. Brysbaert, Stevens, De Deyne, Voorspoels en Storms (2014) stellen dat concreetheid de mate is waarin het concept, waarnaar het woord verwijst, waarneembaar is (p. 81). “Een concreet woord verwijst naar iets wat bestaat in de realiteit. Je kunt het ervaren via een van je zintuigen (ruiken, proeven, voelen, horen, zien) of door een actie uit te voeren.” (Brysbaert et al., 2014, p. 83). Abstracte woorden definiëren zij als “Een abstract woord verwijst naar iets wat je niet rechtstreeks kunt ervaren. De betekeniservaring hangt af van taal.” (Brysbaert et al., 2014, p. 83). Met andere woorden hebben concrete woorden een betekenis die gebaseerd is op ervaringen of zintuigen, terwijl abstracte woorden een betekenis hebben die op taal gebaseerd is.

Wat bepaalt echter hoe concreet iets is? Om dat te bepalen zijn verschillende determinanten voor concreetheid getest (Spooren, Hustinx, Aben & Turkenburg, 2015). De concepten teken-/filmbaarheid, specificiteit, concreetheid, begrijpelijkheid en zintuiglijke waarneembaarheid werden als mogelijke determinanten van concreetheid bepaald (Spooren, Hustinx, Aben & Turkenburg, 2015, p. 101). Daarnaast bleek dat er een verband bestaat tussen de woordsoort en de concreetheid van het woord. Zelfstandig naamwoorden bleken het concreetst, gevolgd door werkwoorden. Bijvoeglijk naamwoorden bleken het minst concreet. Niet alleen de concreetheid van de woordsoorten verschilde, maar ook de determinanten voor concreetheid bleken te verschillen per woordsoort. Waar zintuiglijke waarneembaarheid voor alle woordsoorten gold, bleek specificiteit belangrijk voor zelfstandig naamwoorden, terwijl teken-/filmbaarheid een grote rol speelde bij de werkwoorden (Spooren et al., 2015).

Wat opvalt is dat concreetheid besproken wordt in de sfeer van begrijpelijkheid en hoe goed iets te onthouden is. Dat komt doordat het vaak eenvoudiger is je ergens een voorstelling van te maken wanneer er concrete taal gebruikt is dan wanneer er abstracte taal gebruikt is (Sadoski & Goetz, 2000). Dit kan verklaard worden met de Dual Coding Theory.

De Dual Coding Theory gaat ervanuit dat cognitie uitgaat van twee verschillende systemen. Een non-verbaal systeem dat direct waarneembare dingen, zoals non-verbale

objecten en gebeurtenissen representeert en een verbaal systeem dat zich op linguïstische stimuli en reacties focust (Paivio, 2010, p. 207). Deze non-verbale objecten en gebeurtenissen, en verbale linguïstische stimuli en reacties verschillen volgens Paivio (2010) in hoe betekenisvol ze zijn. Non-verbale objecten hebben een duidelijke betekenis. Ze roepen een waargenomen ervaring of scene op. Verbale stimuli daarentegen hebben minder betekenis, het woord zorgt wel voor herkenning, maar je kan het niet direct koppelen aan een duidelijke ervaring of een duidelijk object (Paivio, 2010, p. 210).

Anders gezegd scheidt de Dual Coding Theory beelden voor dingen en beelden voor woorden in ons brein. Wanneer het gaat om objecten of gebeurtenissen kunnen we ons daadwerkelijk een beeld vormen bij het woord. Dit zijn dus de non-verbale objecten in de Dual Coding Theory. Bij beelden voor woorden kunnen we dit niet zo duidelijk koppelen aan een ervaring of beeld. Woorden hebben namelijk slechts een verbale betekenis. Beelden voor dingen kunnen dus zowel verbaal als in de vorm van een 'beeld' opgeslagen worden, terwijl beelden voor woorden alleen verbaal opgeslagen kunnen worden.

Wanneer je dit betreft op concreet of abstract taalgebruik kan je zeggen dat concrete informatie zowel verbaal als in de vorm van een beeld opgeslagen wordt, omdat het eenvoudiger is ons een voorstelling of beeld te maken van een concreet woord dan van een abstract woord. Abstracte informatie wordt alleen verbaal opgeslagen. Doordat concrete informatie op twee manieren in je hoofd opgeslagen is, is het makkelijk deze informatie uit je brein terug te halen, waardoor de informatie begrijpelijker en beter te onthouden is (Paivio (1971) in Brysbaert et al., 2014).

Een derde lijn van onderzoek beschrijft de manier waarop concreet en abstract taalgebruik ingezet worden. Een gebeurtenis die dichterbij in tijd is, wordt minder abstract omschreven dan een gebeurtenis die verder in de toekomst ligt (Bhatia & Walasek, 2016). Wanneer een gebeurtenis verder in de toekomst ligt, is de psychologische afstand in de vorm van tijd groter, dan wanneer een gebeurtenis in tijd dichterbij is.

De psychologische afstand die men voelt tot een bepaalde gebeurtenis heeft dus invloed op hoe we over de gebeurtenis spreken. Daarbij passen ook onderzoeken die zich richten op het gebruik van voornaamwoorden in leugens en waarheden. Het schijnt namelijk zo te zijn dat de gepercipieerde sociale afstand tot een bepaalde gebeurtenis invloed heeft op het gebruikte voornaamwoord. Het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden of bezittelijke voornaamwoorden in de eerste persoon (ik, mijn, we, onze) duidt op minder

sociale afstand dan het gebruik van voornaamwoorden in de tweede of derde persoon (jij, hij, jouw, zijn, jullie). Leugenaars gebruiken minder vaak persoonlijke of bezittelijke voornaamwoorden in de eerste persoon (Newman, Pennebaker, Berry & Richards, 2003) en vaker voornaamwoorden in de derde persoon dan mensen die de waarheid spreken (Hancock, Curry, Goorha & Woodworth, 2008).

Deze bevindingen kunnen verklaard worden met de Construal Level Theory, die afkomstig is uit een andere lijn van onderzoek. Deze theorie houdt in dat de mentale voorstelling die wij van een object of gegeven gebeurtenis kunnen maken minder concreet en abstracter wordt, wanneer de psychologische afstand toeneemt. Er zijn verschillende dimensies van psychologische afstand, zoals tijd, plaats, sociale afstand en hoe hypothetisch iets is (Bhatia & Walasek, 2016, p. 1). Er zal dus concretere taal gebruikt worden bij het omschrijven van een gebeurtenis, wanneer de psychologische afstand tot de gebeurtenis minder groot is. Om dat uit te leggen noemen Bhatia en Walasek (2016) een persoon, die een afspraakje gehad heeft. “Wanneer dit afspraakje niet zo lang geleden is, zou hij het kunnen omschrijven als een ‘diner bij kaarslicht’, terwijl hij het als een ‘romantische avond’ zou omschrijven wanneer het langer geleden is.” (Bhatia & Walasek, 2016, p. 1).

Wanneer deze theorie gebruikt wordt om te kijken naar leugens en wanneer je er vanuit gaat dat een leugenaar meer psychologische afstand tot zijn verhaal neemt dan iemand die de waarheid vertelt, zou je kunnen zeggen dat er eerder gekozen wordt voor abstract taalgebruik dan voor concreet taalgebruik. Dat komt doordat het verhaal van een leugenaar hypothetischer is dan dat van iemand die de waarheid vertelt (Bhatia & Walasek, 2016). Daarnaast zou gezegd kunnen worden dat de afstand tussen het verhaal en de leugenaar groter wordt door minder voornaamwoorden in de eerste persoon te gebruiken. Een mogelijke verklaring voor dit, waarschijnlijk onbewuste, verbale gedrag is dat de leugenaar zich op deze manier probeert te distantiëren van zijn leugen of dat waarover hij liegt (Newman et al., 2003).

Op basis van de Construal Level Theory zou verwacht kunnen worden dat proefpersonen teksten, die in abstracte stijl aangeboden worden, minder geloofwaardig vinden dan teksten waarin concreet taalgebruik gebruikt wordt. Dat zou komen doordat de psychologische afstand bij abstract taalgebruik groter is en proefpersonen zich daardoor minder goed een mentale voorstelling kunnen maken van wat er in de tekst beschreven wordt.

Dan zijn er nog onderzoekers die zich bezighouden met de uitwerking van de levendigheid of concreetheid van taalgebruik. Levendigheid bestaat volgens Nisbett en Ross (1980) uit content die emotioneel interessant is, concreet en emotioneel provocerend is en nabij wat betreft gevoel, tijd en plaats is (Nisbett & Ross (1980) in Shedler & Manis, 1986). Concreetheid wordt dus als één van de elementen genoemd, die bepalen of informatie levendig is. Levendige teksten blijken overtuigender dan teksten die niet levendig zijn (Guadagno et al., 2011; Shedler & Manis, 1986).

Dat blijkt onder anderen uit het onderzoek van Shedler en Manis (1986). Zij onderzochten de invloed van levendig taalgebruik bij sociale oordelen. Het onderzoek zag er als volgt uit: iedere proefpersoon kreeg een lijst van 16 argumenten. Het waren argumenten die moesten bepalen of een moeder geschikt of ongeschikt was om voor haar kind te zorgen. De helft van de argumenten was positief over de moeder, de andere helft negatief. Er waren verschillende versies van de lijsten met argumenten. In één van de versies werden de argumenten die positief waren over de moeder levendiger en dus concreter gemaakt. Dat werd gedaan door er details aan toe te voegen. In deze versie waren de contra-argumenten abstract. Bij de andere versie werden slechts bij de contra-argumenten levendiger gemaakt door ze concreter te maken met details en waren de pro-argumenten abstract. De concrete details die toegevoegd waren, hadden niets met de feitelijke gebeurtenis of het feitelijke argument te maken. Nadat de proefpersonen de lijst met argumenten gehoord hadden, kregen zij vragen over de geschiktheid van de moeder. Had de proefpersoon de versie gehoord waar de pro-argumenten levendiger waren, dan bleek de proefpersoon positiever te zijn over de geschiktheid van de moeder dan de proefpersonen die de versie gehoord hadden waar de tegenargumenten levendig waren (Shedler & Manis, 1986). Het gebruik van levendig taalgebruik zorgde in dit onderzoek voor een duidelijk verschil in oordeel. De argumenten die concreter en detailrijker waren, bleken overtuigender.

Hansen en Wänke (2010) focussten zich niet op een oordeel over een bepaald persoon, maar op de invloed van concreet taalgebruik op de gepercipieerde waarheid van een stelling. In hun onderzoek stelden zij 52 stellingen op. Van elke stelling hadden zij een concrete en een abstracte versie. Proefpersonen beoordeelden vervolgens in een within-subjects-design hoe 'waar' zij de stellingen vonden. Resultaten van dit onderzoek toonden aan, dat concrete stellingen vaker als 'waar' beoordeeld werden, ongeacht of de stelling waar was of niet. Als verklaring wordt gegeven dat de concreetheid van de stelling een effect had op de gevoelde

levendigheid ervan, wat de omschreven situatie beter voorstelbaar maakte (Hansen & Wänke, 2010).

Concreet taalgebruik kan ervoor zorgen dat men zich beter een voorstelling kan maken van bepaalde woorden of uitspraken dan wanneer er abstracte taal gebruikt zou zijn. Die voorstelbaarheid blijkt een invloed te hebben op de overtuigingskracht van een tekst. Niet alleen concreetheid lijkt invloed te hebben op hoe overtuigend een tekst is. Details lijken ook voor overtuigingskracht te zorgen (Bell & Loftus, 1989). Die helpen net als concreetheid bij het beter voorstelbaar maken van een verbale uiting, door hem specifiekere te maken. Specificiteit wordt als een van de determinanten voor concreetheid genoemd (Spooren et al., 2016). In de volgende alinea's zal verder ingegaan worden op het gebruik van details.

Details

Naast concreet taalgebruik worden details in onderzoek genoemd, wanneer het gaat over verbale aanwijzingen of een persoon de waarheid vertelt (Vrij et al., 2004; Vrij, Mann, Leal & Fisher, 2012). Er zijn verschillende soorten details, namelijk visuele details, details over de ruimte en details over de tijd (Vrij et al., 2004). Een algemene bevinding is dat leugenaars minder details gebruiken dan mensen die de waarheid vertellen (DePaulo, Malone, Lindsay, Muhlenbruck, Charlton & Cooper, 2003; Vrij et al., 2004). Dat kan komen doordat de leugenaar wanneer hij details toevoegt ook moet zorgen dat die details blijven kloppen, waardoor het toevoegen van details het risico groter maakt om betrapt te worden op liegen (Porter & ten Brinke, 2010).

Een onderzoek dat ingaat op details als aanwijzing voor waarheid is dat van Vrij et al. (2012). In hun onderzoek moesten mensen hun werkomgeving omschrijven. Een deel van de mensen werd gevraagd hun eigen werkomgeving te omschrijven en een deel van de proefpersonen kreeg de opdracht een bepaalde, door de onderzoekers gekozen, werkomgeving te beschrijven alsof het hun eigen werkomgeving was. Zij logen dus over hun werkomgeving. Zonder dat ze erop voorbereid waren, moesten mensen naast het deelnemen aan een interview, waar vragen gesteld werden over hun werk of het werk waarover ze al dan niet moesten liegen, ook hun werkomgeving tekenen. Daaruit bleek dat de tekeningen van de mensen die de waarheid spraken duidelijk gedetailleerder waren dan van de mensen die logen (Vrij et al., 2012).

Een verklaring die hiervoor gegeven wordt, is dat leugenaars minder details gebruiken dan mensen die de waarheid spreken, omdat het bedenken van details je hersenen meer moeite kost dan het herinneren van details. Als je details aan je leugen toe wil voegen, moet je brein dus een extra cognitieve actie uitvoeren en dat is veeleisend voor je brein (Vrij et al., 2008b; Granhag & Strömwall, 2002; Vrij, Edward & Bull, 2001).

Dat blijkt onder anderen wanneer er extra cognitieve acties aan het liegen toegevoegd worden, bijvoorbeeld het achterstevoren vertellen van een gelogen verhaal. De leugenaar moet niet alleen stilstaan bij het liegen zelf, maar ook proberen het verhaal in omgekeerde volgorde kloppend te houden. Het verhaal kloppend houden kost meer moeite wanneer je liegt dan wanneer je de waarheid spreekt (Vrij et al., 2008b).

Een theorie die deze bevindingen kan verklaren is de Cognitive Load Theory. Deze theorie gaat over de hoeveelheid of complexiteit van informatie die je brein moet verwerken. Wanneer iets moeilijker te begrijpen is en meer inspanning kost, zorgt dat voor een grotere cognitieve load (Harper, Michailidou & Stevens, 2009). Dit geldt ook voor lastige 'acties' die je brein uit moet voeren.

Liegen is zo'n lastige 'actie'. Het brengt een grotere cognitieve load met zich mee dan het vertellen van de waarheid (Vrij, Fisher, Mann & Leal, 2006; Vrij, Fisher, Mann & Leal, 2008a). Dat heeft volgens Vrij et al. (2008a) verschillende redenen. Allereerst zeggen ze dat het liegen op zich al meer moeite kost dan het spreken van de waarheid. Daarnaast moeten leugenaars hun gedrag meer monitoren, doordat ze er niet vanuit gaan dat ze als eerlijk gezien worden. Naast het monitoren van hun eigen gedrag moeten ze ook de reactie van de persoon met wie ze spreken in de gaten houden om erachter te komen of de persoon merkt dat ze liegen. Leugenaars moeten constant in hun rol blijven en dat kost meer moeite dan wanneer ze de waarheid zouden vertellen, want ze moeten de waarheid onderdrukken. Als laatste noemen ook Vrij et al. (2008) dat het verzinnen van een leugen meer werk is dan het herinneren van de waarheid (Vrij et al., 2008a, p. 40).

Door de hogere cognitieve load van liegen ondervinden proefpersonen die moeten liegen hun taak als inspannender dan proefpersonen die de waarheid vertellen (Granhag & Strömwall, 2002). Deze inspanning is zichtbaar bij het beoordelen of een persoon liegt. Vrij, Edward en Bull (2001) lieten proefpersonen in hun onderzoek op een directe of indirecte manier aangeven of de persoon loog. Bij de directe manier van beoordeling werd gevraagd of de persoon in de video loog of de waarheid vertelde, terwijl bij de indirecte manier gevraagd

werd of de persoon hard moest nadenken. Hierbij bleek dat proefpersonen door gebruik te maken van de indirecte methode beter in staat waren te beoordelen of iemand loog of niet (Vrij et al., 2001). De manier waarop de vraag gesteld wordt, kan dus ook een rol spelen in de beoordeling van waarheid.

Vraagstelling

Kort gezegd zou het kunnen dat leugenaars vaker abstracte taal gebruiken dan concrete taal en dat zij minder details toevoegen dan mensen die de waarheid spreken. Concreetheid en details kunnen invloed hebben op de voorstelbaarheid van een situatie en op hoe overtuigend de tekst gevonden wordt. Uit een enkel onderzoek bleek zelfs dat concreetheid invloed heeft op de gepercipieerde waarheid van een tekst. Het huidige onderzoek zal zich verder bezighouden met de perceptie van waarheid in concrete, abstracte en wel of niet gedetailleerde teksten. De onderzoeksvraag waarop dit onderzoek in zal gaan is:

RQ1: Wat is de invloed van concreetheid en details op de geloofwaardigheid van geschreven teksten?

Daarnaast zal het onderzoek verder ingaan op het effect van een directe of indirecte vraagstelling op de gepercipieerde geloofwaardigheid. Om deze vraag te beantwoorden zijn verschillende hypothesen opgesteld.

- H1 Er treedt een hoofdeffect op, waarbij er een verschil in geloofwaardigheid te zien is tussen de stijlvarianten 'abstract taalgebruik', 'concreet taalgebruik' en 'concreet taalgebruik met details'.
- H2 Concrete teksten met details worden als geloofwaardiger gezien dan abstracte teksten.
- H3 Concrete teksten zonder details worden als geloofwaardiger gezien dan abstracte teksten.
- H4 Concrete teksten met details worden als geloofwaardiger gezien dan concrete teksten zonder details.
- H5 Een indirecte vraagstelling versterkt de geloofwaardigheid van de tekst meer dan een directe vraagstelling. Dat effect is groter bij concrete teksten dan bij abstracte teksten.

Methode

In dit onderzoek hebben proefpersonen verschillende teksten gelezen, die zij moesten beoordelen op waarheid. Waarover regelmatig gelogen wordt, is iemands huidige werk of zijn/haar werkervaring. Zo schreef het *'Algemeen Dagblad'* begin dit jaar dat werknemers op hun cv regelmatig liegen over bepaalde diploma's of werkervaring (Passchier, 2018). Volgens *'The Telegraph'* liegt ongeveer een kwart van de Britse bevolking wel eens over hun werk (Davidson, 2015). Het blijkt dus dat er gelogen wordt over of men bepaald werk heeft of niet. Het onderhavige onderzoek plaatste de gebruikte teksten in deze context.

Materiaal

Om de vraag te beantwoorden wat de invloed van concreetheid en details op de perceptie van waarheid is, is er in het onderhavige onderzoek gebruik gemaakt van verschillende teksten, die speciaal voor dit onderzoek ontworpen zijn. Deze teksten omvatten omschrijvingen van de werkzaamheden van vier verschillende personen.

Elke tekst verscheen in drie stijlcondities: Stijl A was een abstracte omschrijving van werkzaamheden zonder details, Stijl B was een concrete omschrijving zonder details en Stijl C omvatte een concrete omschrijving waaraan details toegevoegd werden.

Voor de concreetheidsbepaling werd een woordenlijst gebruikt, waaraan in voorgaand onderzoek concreetheidsscores toegekend zijn (Brysbaert et al., 2014). Wanneer het om een samengesteld woord ging, dat niet in de woordenlijst voorkwam, zoals 'tekstboek' werd het gemiddelde van de twee woorden genomen als concreetheidswaarde van het woord. Om te bepalen wat de gemiddelde concreetheidswaarde van de tekst is, zijn alle werkwoorden (met uitzondering van de hulpwerkwoorden), zelfstandig naamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden opgezocht in deze lijst. Van de teksten werd daarna een gemiddelde concreetheidsscore berekend. De concrete tekst had een gemiddelde concreetheidswaarde van boven de 3.0. De abstracte versie daarentegen had een gemiddelde concreetheidswaarde onder de 3.0 (uit Brysbaert et al., 2014). Het verschil tussen de gemiddelde concreetheidswaarden van de abstracte tekst en de concrete tekst was minimaal 1.0.

Daarnaast is er gebruik gemaakt van het begrip "Psychological Distance". Deze is gemanipuleerd op het gebied van voornaamwoorden. Voornaamwoorden in de eerste persoon zijn voornamelijk gebruikt in de concrete teksten (Hancock et al., 2008; Newman et

al., 2003). Voornaamwoorden in de tweede en derde persoon zijn vaker gebruikt in de abstracte teksten.

In de teksten van het huidig onderzoek zijn verschillende soorten details gebruikt. De soorten details die toegevoegd zijn, zijn de visuele details, auditieve details, ruimtelijke details en details over tijd (Vrij et al., 2004, p. 286). Daarnaast is ervoor gekozen dat woorden of zinsdelen die verder ingaan op een woord of zinsdeel als detail gelden.

Ter verduidelijking zijn er voorbeelden in Tabel 1 bijgevoegd. In Tabel 1 zijn drie voorbeeldzinnen van de werkzaamheden van een docent Engels te lezen. Bijbehorende concreetheidswaardes zijn per woord en als gemiddelde van de zin in de tabel genoemd. De volledige teksten met de gemiddelde concreetheidswaarden per tekst zijn opgenomen in Bijlage 1.

Tabel 1. Voorbeeldzinnen versies A, B en C met de gemiddelde concreetheidswaarde.

	Versie A (abstract)	Versie B (concreet zonder details)	Versie C (concreet met details)
Voorbeeldzin	“Cursisten konden vragen stellen over de grammatica van vorige week.”	“Toen de les startte, stelden de cursisten <i>mij</i> vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les”	“Toen de les startte, stelden de cursisten mij paar minuten lang vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les.”
Concreetheidswaarde per woord	Cursist: 3.07, vraag: 2.47, stellen: 1.93, grammatica: 1.87, vorige: 1.67, week: 2.60.	Les: 3.33, Starten: 3.53, stellen: 1.93, cursist: 3.07, vraag: 2.47, stof: 4.73, huiswerk: 3.47, afgelopen: 2.27, les: 3.33.	Les: 3.33, starten: 3.53, stellen: 1.93, cursist: 3.07, paar: 2.80, minuut: 3.33, lang: 3.40, vraag: 2.47, stof: 4.73, huiswerk: 3.47, afgelopen: 2.27, les: 3.33.
Gemiddelde concreetheidswaarde zin	2.55	3.13	3.14

In de voorbeeldzinnen in tabel 1 is te zien dat de zinnen ‘abstract’ uit versie 1 en ‘concreet’ in versie 2 verschillen. Voorbeelden van woorden die in concreetheidswaarde verschillen zijn ‘grammatica’ met een concreetheidswaarde van 1.87 en ‘stof’, met een concreetheidswaarde van 4.73. Stof is dus veel concreter volgens de woordenlijst van Brysbaert et al. (2014).

Naast het verschillende woordgebruik is er op de psychological distance gelet. In versie B is te zien dat er een voornaamwoordje ‘mij’ toegevoegd is. Dit is een voornaamwoord in de eerste persoon, wat de psychologische afstand tot het vertelde volgens de literatuur verkleint (Hancock et al., 2008; Newman et al., 2003) en daarmee de tekst mogelijk geloofwaardiger maakt.

Het verschil tussen versie B en versie C is gemaakt door het toevoegen van details. Het detail dat in deze zin toegevoegd is, is een detail over de tijd, namelijk ‘een paar minuten lang’, waarmee geduid wordt op hoe lang cursisten vragen konden stellen.

In Tabel 2 is te zien welke andere werkzaamheden er beschreven zijn en wat de gemiddelde concreetheidswaarde van elke beschrijving per tekststijl was. De beroepen die beschreven werden waren: coach voor verkoopmedewerkers (filler), docent Engels, serveerster in een theehuis en medewerker team communicatie. Aan de gemiddelde concreetheidswaarden van concrete teksten een punt verschillen van de abstracte teksten van hetzelfde beroep.

Tabel 2. Beschreven werkzaamheden en gemiddelde concreetheidsscore per tekststijl

Beroep	Tekststijl	Gemiddelde concreetheidsscore
Filler – Coach verkoopmedewerkers	Abstract	2.55
Docent Engels	Abstract	2.57
Docent Engels	Concreet	3.67
Docent Engels	Concreet met details	3.59
Serveerster in een theehuis	Abstract	2.61
Serveerster in een theehuis	Concreet	4.06
Serveerster in een theehuis	Concreet met details	3.94

Medewerker Team Communicatie	Abstract	2.27
Medewerker Team Communicatie	Concreet	3.45
Medewerker Team Communicatie	Concreet met details	3.44

Naast de vraag over de invloed van concreetheid en details op de geloofwaardigheid, heeft dit onderzoek zich ook gericht op twee verschillende methoden van bevraging. Daarop wordt onder het kopje procedure verder ingegaan.

Proefpersonen

Er hebben in totaal 183 proefpersonen deelgenomen aan het onderhavige onderzoek. Van deze 183 proefpersonen was 42% man en de resterende 58% was vrouw. De deelnemers waren allemaal tussen de 18 en 29 jaar oud ($M = 20.80$, $SD = 2.11$). 73% gaf aan een wetenschappelijke opleiding als huidige of hoogst genoten opleiding te hebben. Daarnaast gaf 16% vwo als hoogst genoten of huidige opleiding op. Behalve WO en vwo, werden ook hbo (8%) en havo (2%) door proefpersonen genoemd als hoogst genoten of huidige opleiding. Doordat de vraag ambigu gesteld werd, het onderzoek alleen op de universiteit afgenomen is en doordat de jongste deelnemer 18 was, wordt verwacht dat een hoger percentage dan het bevonden percentage op dit moment student aan het wetenschappelijk onderwijs is dan de resultaten laten zien.

Het grootste gedeelte, namelijk 96% (176 proefpersonen) van de 183 proefpersonen had de Nederlandse nationaliteit en het Nederlands als moedertaal. Een groep van 7 proefpersonen bleek een andere nationaliteit te hebben, namelijk de Duitse nationaliteit. 10 proefpersonen (6%) hadden een andere moedertaal. De moedertalen die hier genoemd werden waren Duits, Frans, Macedonisch, Koreaans en Turks.

Naast vragen over geslacht, opleiding, nationaliteit en moedertaal kregen deelnemers de vraag of ze al eerdere ervaring hadden met leugenonderzoek, onderwijs gehad hadden over leugenonderzoek en of ze één van de genoemde werkzaamheden al ooit verricht hadden. 4% van de proefpersonen gaf aan al eerdere ervaring te hebben met onderzoek over leugens en 4% van de proefpersonen gaf aan dat ze al eens onderwijs gehad hadden over leugens of leugendetectie. Wat betreft genoemde beroepen gaven een aantal mensen aan al ooit een

soortgelijk beroep gehad te hebben, maar niemand had precies het beroep dat in de tekst omschreven werd al ooit uitgevoerd. Er is niemand uit het onderzoek uitgesloten.

Er waren zes versies van de vragenlijst en voor elke versie werden 36 proefpersonen gevraagd deze in te vullen. Uit een eenweg variantie-analyse van Leeftijd op Versie vragenlijst bleek geen effect van Leeftijd ($F(9, 172) = .601, p = .795$). De leeftijd is dus gelijk verdeeld over de verschillende versies. Uit een eenweg variantie-analyse van Geslacht op Versie vragenlijst bleek geen effect van Geslacht ($F(2, 183) = .235, p = .791$). Het geslacht is dus gelijk verdeeld over de verschillende versies.

Onderzoeksontwerp

Het onderzoek is een 3x2 design. Elke proefpersoon heeft twee abstracte teksten gelezen, waarvan één tekst de filler was, en twee concrete teksten, waarvan één zonder details en één met details. In totaal beoordeelde elke proefpersoon dus drie verschillende condities. Daardoor is er sprake van een binnenproefpersoonontwerp.

Tabel 3. Verdeling teksten abstract, concreet en met en zonder details (A, B, C) over de verschillende lijsten (1 t/m 6).

Vraagstelling	Direct				Indirect	
Lijst	1	2	3	4	5	6
Filler Abstract	Coach verkoop- medewerkers	Coach verkoop- medewerkers	Coach verkoop- medewerkers	Coach verkoop- medewerkers	Coach verkoop- medewerkers	Coach verkoop- medewerkers
Stijl B Concreet zonder details	Docent Engels	Serverster Theehuis	Medewerker team communicatie	Docent Engels	Serverster Theehuis	Medewerker team communicatie
Stijl A Abstract	Serverster theehuis	Medewerker team communicatie	Docent Engels	Serverster theehuis	Medewerker team communicatie	Docent Engels

Stijl C	Medewerker		Medewerker		Medewerker	
Concreet	team	Docent Engels	Serveerster	Team	Docent Engels	Serveerster
met details	communicatie		Theehuis	communicatie		theehuis

In Tabel 3 is de verdeling van de teksten over de verschillende versies te zien. Er is gekozen voor een fixed design, waarbij altijd begonnen is met een abstracte filler, gevolgd door een concrete tekst zonder details, waarna de proefpersoon weer een abstracte tekst te lezen kreeg. De laatste tekst was altijd concreet met details. In de tabel is te zien welk beroepen er per lijst op de plaats van de verschillende tekststijlen te lezen was.

Er is gekozen om altijd te beginnen met dezelfde abstracte filler. Deze overweging is gemaakt, om zo de hoeveelheid abstracte en concrete teksten gelijk te maken. Proefpersonen lezen op deze manier namelijk twee concrete teksten en twee abstracte teksten. Daarnaast is zorgt het beginnen met een abstracte filler ervoor dat er een contrasteffect optreedt tussen de eerste en tweede tekst. De keuze voor de volgorde abstract - concreet zonder details - abstract – concreet met details is gemaakt vanwege dit contrasteffect. De filler werd uiteindelijk niet gebruikt in de resultaten, omdat het de eerste tekst was die proefpersonen lazen en een leereffect hier nog niet opgetreden was. Door de filler altijd in het begin van de vragenlijst de zetten wordt van het leereffect gebruikgemaakt. Het gebruikmaken van het leereffect wordt door Shedler en Manis (1986) aan het eind van hun eigen onderzoek geadviseerd.

Naast het binnenproefpersoonontwerp is er in het onderzoek ook gebruik gemaakt van een tussenproefpersoonontwerp. Dit omdat de helft van de proefpersonen ‘direct’ bevraagd is en de helft van de proefpersonen ‘indirect’ bevraagd is. Ook deze verdeling is in tabel 2 te zien. Lijst één tot en met drie maakte gebruik van een directe vraagstelling, terwijl lijst vier tot en met zes de indirecte vraagstelling gebruikte. De tekstvolgorde in lijst één en vier, twee en vijf en drie en zes waren dus hetzelfde, alleen de vraagmethode verschilde hier. Na afloop van het onderzoek is gekeken of er verschillen waren in beoordeling tussen de beide groepen.

Instrumentatie

Proefpersonen beoordeelden hoe geloofwaardig zij elke schrijver vonden en daarvoor kregen ze de vraag ‘Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.’.

Antwoord op deze vraag gaven zij door een cijfer in een zes punts-schaal te omcirkelen (1 = 'Niet geloofwaardig', 6 = 'Zeer geloofwaardig'). Voor een zes punts-schaal is gekozen, omdat er op die manier geen neutraal antwoord mogelijk was. De proefpersoon moest als het ware een kant kiezen. Daarnaast werd gevraagd of de proefpersoon de schrijver van de tekst op zou roepen voor een gesprek op hem/haar nader aan de tand te voelen. Antwoord op deze vraag gaven zij opnieuw door een cijfer in een zes punts-schaal te omcirkelen (1= 'Zeker wel', 6 = 'Zeker niet). Naast vragen die te beantwoorden waren op een schaal, werd ook de vraag gesteld of de persoon loog, daarbij kon het antwoord 'Ja' of het antwoord 'Nee' omcirkeld worden.

In het onderhavige onderzoek is de keuze gemaakt niet alleen gebruik te maken van schalare en gesloten vragen. Proefpersonen kregen ook de mogelijkheid zelf op te schrijven waarom zij dachten dat een persoon loog of de waarheid sprak. Daarvoor kregen zij een extra vraag, die afhankelijk van de versie voor de gesloten vragen of na de gesloten vragen gesteld werd. Voor de versies één tot en met drie, waar de directe vraagstelling toegepast werd kwam deze vraag vóór de gesloten vragen over geloofwaardigheid, oproep voor gesprek en liegt deze persoon, voor de indirecte vraagstelling, in versies vier tot en met zes kwam deze vraag ná de gesloten vragen over geloofwaardigheid, oproep voor gesprek en liegt deze persoon.

Gevraagd werd naar dingen in de tekst, die voor de proefpersoon aanleiding waren om te denken dat de persoon de waarheid sprak of niet. Onder de vraag stonden twee onafgemaakte zinnen: 'Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:' en 'Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:'. Proefpersonen kregen zelf de keuze of ze beide zinnen afmaakten of slechts één van beiden. Op deze manier konden proefpersonen uitleggen waarom ze zouden denken of dachten dat iemand geloofwaardig was of niet en waarom ze zouden denken of dachten dat iemand de waarheid sprak of niet. Voor het onderzoek is dit interessant, omdat op deze manier gekeken kan worden of in onderzoeken geobserveerd verbaal gedrag van leugenaars overeenkomt met redenen die mensen in dit experiment opgeven om te denken dat iemand liegt.

Procedure

De vragenlijsten zijn op de universiteitscampus van de Radboud Universiteit Nijmegen afgenomen. De proefpersonen kregen voorgaand aan het onderzoek een tekst te lezen, waarin stond dat ze zich voor dit onderzoek in moesten beelden dat ze werkzaam waren bij

een grote woningcorporatie in Nijmegen. Aan hen de taak om te bepalen of iemand in aanmerking kwam voor een huurhuis of niet. Verteld werd dat blijkt dat er in het afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen via het internet documenten kopen waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben. De proefpersonen zouden geen tijd hebben om de documenten van alle mensen, die voor huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Potentiële huurders was gevraagd een beschrijving van hun werk te geven om toch op fraude te controleren. De opdracht die proefpersonen kregen, was bepalen welke mensen ze graag nader zouden willen ondervragen, omdat ze dachten dat de persoon die de tekst geschreven had loog.

Bovendien werd verteld dat gemiddeld tussen de 35% en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt en dat het zo zou kunnen zijn dat alle mensen uit de selectie die ze lazen logen, maar het ook kon zijn dat iedereen de waarheid sprak. Zo is getracht te voorkomen dat proefpersonen automatisch aan zouden nemen dat het aantal leugenaars gelijk is aan het aantal mensen dat de waarheid vertelde.

De helft van de proefpersonen kreeg meteen na het lezen van elk tekstje de open vraag welke dingen in de tekst ervoor zouden zorgen dat ze dachten dat de persoon in de tekst loog of de waarheid sprak. Daarna werd naar de geloofwaardigheid, uitnodiging op gesprek en de bepaling of iemand loog of niet gevraagd. Dit wordt de indirecte vraagstelling genoemd. De andere helft van de proefpersonen kreeg eerst de vragen over de geloofwaardigheid, uitnodiging op gesprek en of de persoon loog ja of nee. Daarna werd hen de vraag gesteld waarom ze dat dachten. Deze manier van vraagstelling wordt als directe vraagstelling benaderd.

Tot slot werd de proefpersonen gevraagd een aantal vragen te beantwoorden over leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, eerdere ervaring met leugendetectie onderzoek en eerdere ervaring met één van de genoemde beroepen.

Gemiddeld had een proefpersoon ongeveer 15 minuten nodig voor het invullen van de vragenlijst. De complete instructies die proefpersonen kregen en de 6 verschillende versies van de vragenlijst zijn opgenomen in Bijlage 2.

Statistische toetsen

Voor het toetsen van de verschillende hypothesen zijn statistische toetsen ingezet. Om te bepalen of er een hoofdeffect optreedt, waarbij de drie tekststijlen (abstract, concreet zonder

details en concreet met details) verschillen, is een multivariate ANOVA ingezet voor geloofwaardigheid. Daarna zijn PostHoc comparisons gedaan om te kijken welke stijlen van elkaar verschilden.

De invloed van de vraagstelling is getoetst met een multivariate ANOVA die de soort vraagstelling tegen de beoordeelde geloofwaardigheid uitzette.

Daarnaast zijn χ^2 -kwadraat toetsen ingezet om te kijken of de tekststijl een invloed had op het waarheidsoordeel.

Als laatste is er middels een χ^2 -kwadraattoets gekeken of de redenen, waardoor gedacht werd dat iemand de waarheid sprak of loog, die door proefpersonen zelf opgeschreven zijn, samenhangen met het oordeel (liegt of waarheid) dat er aan die reden gekoppeld werd.

Resultaten

Na het lezen van de teksten beantwoordden proefpersonen verschillende vragen over de teksten. In dit hoofdstuk wordt naar verschillende verbanden gekeken. Allereerst worden multivariate ANOVA's gerapporteerd over de geloofwaardigheid en het uitnodigen voor een gesprek, waarin ook gekeken wordt of er een verschil is tussen de antwoorden die gegeven werden in de directe en indirecte versies van de vragenlijst. Daarnaast zullen Chi-kwadraattoetsen gerapporteerd worden om aan te tonen of er een verband was tussen aan de ene kant de soort vraagstelling, de stijl en de gegeven cues en aan de andere kant de beoordeling of een persoon loog of niet. Deze resultaten zullen in verband gebracht worden met de in het voorgaande genoemde hypothesen.

Vraagstelling

Proefpersonen kregen één van zes versies van de vragenlijst te lezen. In versies één tot en met drie werd gebruikgemaakt van een directe vraagstelling. In versies vier tot en met zes werd een indirecte vraagmethode gebruikt. Uit een χ^2 -kwadraattoets tussen Liegen en Soort Vraagstelling bleek dat er geen verband bestond tussen beiden variabelen ($\chi^2(1) = .50, p = .529$). Ook uit een multivariate ANOVA-analyse van Soort Vraagstelling op Geloofwaardigheid bleek geen significant effect van Soort Vraagstelling ($F(2, 182) < 1, p = .604$). Daarnaast vond er geen interactie plaats tussen Soort Vraagstelling en Stijl ($F(2, 182) < 1, p = .494$). Verder bleek Soort Vraagstelling geen effect te hebben op Op Gesprek Komen ($F(2, 181) = 1.04, p = .354$). Gebleken is dus dat het Soort Vraagstelling (direct of indirect) geen invloed had op hoe geloofwaardig een tekst beoordeeld werd. Hypothese 5 verwachtte een versterkte geloofwaardigheid in de beoordeling van de concrete teksten bij een indirecte vraagstelling en een groter effect bij concrete teksten dan bij abstracte teksten. Uit deze analyse is echter gebleken dat dit verband niet aanwezig is en dus wordt hypothese 5 verworpen.

In verdere rapportages zal het soort vraagstelling vanwege een uitblijvend verband en uitblijvende interacties buiten beschouwing gelaten worden. Er is dan ook gekozen de twee condities (directe en indirecte vraagstelling) bij elkaar te voegen in de hierop volgende rapportages.

Geloofwaardigheid

Proefpersonen kregen na het lezen van de teksten verschillende vragen, waaronder hoe geloofwaardig zij de persoon uit de tekst vonden op een schaal van 1 tot 6 (waarbij 1 = niet geloofwaardig en 6 = zeer geloofwaardig). Uit een multivariate ANOVA voor Stijl tekst op Geloofwaardigheid bleek een significant hoofdeffect van Stijl tekst ($F(2,182) = 5.22, p = .003$, eenzijdig getoetst). Hypothese 1 wordt door dit resultaat bevestigd. Er is een verschil in geloofwaardigheid te zien tussen stijlvarianten 'abstract taalgebruik, 'concreet taalgebruik' en 'concreet taalgebruik met details.'

Tabel 4. Gemiddelden en standaarddeviaties van geloofwaardigheid als functie van de drie stijlvormen (schaal 1-6, waarbij 1 = niet geloofwaardig en 6 = zeer geloofwaardig).

Stijl	<i>M</i>	<i>SD</i>
Abstract	3.85	1.43
Concreet zonder details	4.22	1.37
Concreet met details	4.34	1.46

In Tabel 4 zijn de gemiddelden en standaarddeviaties van geloofwaardigheid als functie van de drie stijlvormen abstract, concreet zonder details en concreet met details weergegeven. Bonferroni post hoc comparisons laten zien dat concrete teksten met details ($M = 4.34, SD = 1.46$) significant geloofwaardiger blijken dan abstracte teksten ($M = 3.85, SD = 1.43; p = .003$, Bonferroni-correctie, eenzijdig getoetst). Het verschil tussen concrete teksten zonder details ($M = 4.22, SD = 1.37$) en abstracte teksten ($M = 3.85, SD = 1.43; p = .045$, Bonferroni-correctie, eenzijdig getoetst) bleek ook significant. Lezers vonden werkbeschrijvingen in abstracte stijl dus minder geloofwaardig dan werkbeschrijvingen in concrete stijl. Hypotheses 2, waarin verwacht werd dat concrete teksten met details als geloofwaardiger gezien worden dan abstracte teksten, en hypothese 3, waarin verwacht werd dat concrete teksten zonder details als geloofwaardiger gezien worden dan abstracte teksten, worden met deze bevindingen ondersteund.

Hypothese 4, concrete teksten met details worden als geloofwaardiger gezien dan concrete teksten zonder details, wordt niet door de gevonden resultaten ondersteund. Er bleek namelijk geen significant verschil te zijn in geloofwaardigheid tussen concrete teksten

zonder details ($M = 4.22$, $SD = 1.37$) en concrete teksten met details ($M = 4.34$, $SD = 1.46$; $p = .500$, Bonferroni-correctie, eenzijdig getoetst). Lezers vonden concrete werkbeschrijvingen waaraan details toegevoegd waren niet geloofwaardiger dan concrete werkbeschrijvingen waaraan geen details toegevoegd waren.

Gesprek

Naast de vraag over hoe geloofwaardig zij de persoon uit de tekst vonden, werd proefpersonen ook gevraagd of zij deze persoon op zouden roepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen. Deze vraag beantwoordden zij op een schaal van 1 tot 6 (waarbij 1 = zeker wel en 6 = zeker niet). Uit een multivariate ANOVA-analyse voor Stijl tekst op Uitnodigen op Gesprek bleek een significant hoofdeffect van Stijl tekst ($F(2,181) = 3.33$, $p = .019$, eenzijdig getoetst). De tekststijl had dus invloed op hoe vaak iemand op gesprek uitgenodigd zou worden.

Tabel 5. Gemiddelden en standaarddeviaties van 'Uitnodigen op Gesprek' als functie van de drie stijlvormen (schaal 1-6, waarbij 1 = zeker wel en 6 = zeker niet).

Stijl	M	SD
Abstract	3.43	1.65
Concreet zonder details	3.87	1.61
Concreet met details	3.63	1.73

In Tabel 5 zijn de gemiddelden en standaarddeviaties van 'Uitnodigen op Gesprek' als functie van de drie stijlvormen abstract, concreet zonder details en concreet met details weergegeven. Daarin is te zien dat proefpersonen schrijvers van concrete teksten zonder details ($M = 3.87$, $SD = 1.61$) significant minder op gesprek zouden vragen dan schrijvers van abstracte teksten ($M = 3.42$, $SD = 1.65$; $p = .016$, Bonferroni-correctie). Deze bevindingen zijn in lijn met de bevindingen over de geloofwaardigheid van concrete teksten zonder details en abstracte teksten.

Schrijvers van concrete teksten met details ($M = 3.62$, $SD = 1.73$) werden niet vaker op gesprek gevraagd dan schrijvers van concrete teksten zonder details ($M = 3.87$, $SD =$

1.61; $p = .145$, Bonferroni-correctie). Ook dit resultaat is in lijn met de resultaten over de geloofwaardigheid.

Anders dan verwacht op basis van de bevindingen over de geloofwaardigheid, bleek er geen significant verschil te zijn in hoe vaak schrijvers van abstracte teksten ($M = 3.42$, $SD = 1.65$) en schrijvers van concrete teksten met details ($M = 3.62$, $SD = 1.73$) op gesprek gevraagd werden ($p = .233$, Bonferroni-correctie).

Stijl als factor voor 'liegt of niet'

De proefpersonen moesten na het lezen van de teksten kiezen of de fictieve schrijver van de tekst loog of niet loog. Uit de χ^2 -toets tussen Liegt of liegt niet en Tekststijl bleek geen verband te bestaan ($\chi^2(4) = 4.48$, $p = .345$). Er is dus geen verband tussen de tekststijl en of proefpersonen dachten dat een persoon loog of niet. Het deel over geloofwaardigheid (en dus liegen) in hypothese 1 en daarmee ook in hypothese 2, 3 en 4 wordt door deze toets niet ondersteund. De stijl lijkt in deze toets geen invloed te hebben op het waarheidsoordeel.

Tabel 6. Frequentie liegt en liegt niet per tekststijl in aantallen en percentages.

	Concreet zonder details <i>N</i> (%)	Abstract <i>N</i> (%)	Concreet met details <i>N</i> (%)	Totaal
Liegt niet	123 (67)	111 (61)	121 (68)	355 (65)
Liegt	60 (33)	72 (39)	58 (32)	190 (35)
Totaal	183 (100)	183 (100)	179 (100)	545 (100)

In Tabel 6 is weergegeven hoe vaak er per tekststijl gezegd werd dat een persoon loog of niet loog. Een verband tussen de tekststijl (abstract, concreet zonder details en concreet met details) werd niet gevonden. In tabel 3 is te zien dat de aantallen dan ook niet veel van elkaar verschillen. 'Nee' werd 111 keer voor de abstracte schrijfstijl omcirkeld, 123 keer 'nee' voor de stijl waarbij concreet taalgebruik zonder details gebruikt werd en concreet met details kreeg 121 keer een 'nee' op de vraag of de persoon in de tekst loog. Hoe vaak het antwoord 'ja' gegeven werd was ook niet erg uiteenlopend. 72 Keer werd gezegd dat de schrijver van de

abstracte tekst loog, 60 keer werd dit gezegd over de schrijver van de concrete tekst zonder details en 58 keer werd 'ja' omcirkeld bij de schrijvers van concrete teksten met details. Gekeken naar tabel 3 is te zien dat er in totaal 355 keer aangegeven is dat iemand niet loog, tegenover 190 keer dat iemand loog. Slechts 35% van de antwoorden op deze vraag zei dus uit dat de persoon loog. Er werd dus vaker gezegd dat er niet gelogen werd.

Gegeven cues

Naast de vragen die proefpersonen op een schaal moesten beantwoorden en de gesloten vraag over liegt of liegt niet, werden er ook open vragen gesteld. De proefpersonen kregen de vraag 'Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet?', waarna zij twee zinnen 'Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:' en 'Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:' af mochten maken. Proefpersonen mochten zelf kiezen of ze één van de zinnen afmaakten of allebei. De gegeven cues werden dus als reden gegeven dat iemand loog of de waarheid sprak. Deze cues zijn gecategoriseerd en geteld.

Tabel 7. Voorbeelden van cues onderverdeeld in categorieën.

Categorie	Voorbeeld
Abstract	"Alles blijft vaag." "Het is erg globaal, geen specifieke dingen, had elk baantje kunnen zijn."
Concreet	"Toch ook wel specifiek, er wordt gesproken over opdrachten van vorige week." "Ik alles meteen voor me kan zien"
Veel details	"Dit soort detail lijkt je niet te kunnen verzinnen." "Heel veel details."
Weinig/geen details	"Niet gedetailleerd." "Maar alsnog niet echt veel details."
Psychological distance	"Passieve beschrijving." "Beschrijving niet vanuit de ik-vorm."

In Tabel 7 zijn de verschillende categorieën weergegeven, met voorbeelden van de cues, die over die categorieën verdeeld werden. Deze categorisering van de cues gebeurde op basis van de literatuur. Zo werden kenmerken die van concreetheid uit Spooren et al. (2015) gebruikt en woorden die dezelfde betekenis hadden. De determinanten van concreetheid die door Spooren et al. (2015) genoemd werden, waren teken-/filmbaarheid, specificiteit, concreetheid, begrijpelijkheid en zintuiglijke waarneembaarheid (Spooren et al., 2015). Onder de categorie ‘abstract’ vielen cues zoals: ‘vaag’, ‘niet specifiek’ en ‘algemeen’, onder ‘concreet’ vielen cues als ‘specifiek’, ‘filmbaar’ en ‘voorstelbaar’. Onder de categorie ‘psychological distance’ werden cues als: geen gebruik van het persoonlijke voornaamwoord ‘ik’ en ‘passieve werkwoorden’ geteld (Newman et al., 2003; Hancock et al., 2008). De categorieën ‘veel details’ en ‘weinig/ geen details’ spreken voor zich. Zaken die niet in één van de bovenstaande categorieën pasten en echt over het inhoudelijke verhaal gingen ingedeeld bij ‘inhoudelijke cue’. Onder de categorie ‘Inhoud’ zijn ook ‘Irrelevante details’ gerekend, omdat die niet in analyses opgenomen konden worden, doordat er te weinig cues in deze categorie genoemd werden.

Tabel 8. Frequentie genoemde talige cues voor liegen en waarheid in aantallen en percentages.

Categorie van cue	Liegt N (% van talige cues)	Waarheid N (% van talige cues)
Abstract	74 (42)	4 (2)
Concreet	12 (7)	86 (32)
Veel details	54 (31)	173 (63)
Weinig/geen details	25 (14)	6 (2)
Psychological distance	11 (6)	4 (2)
Totaal	176 (100)	243 (100)

In Tabel 8 zijn de verschillende categorieën van talige cues die proefpersonen noemden weergegeven en hoe vaak deze genoemd werden als reden dat iemand loog of als reden dat iemand de waarheid sprak. Naast de categorieën die weergegeven zijn in tabel 8 gaven deelnemers redenen die te maken hadden met de inhoud van de teksten. Voor liegen waren er 164 inhoudelijke redenen en voor waarheid waren dit er 170. In bovenstaande tabel zijn ook bij de percentages de cues die geteld werden onder ‘inhoud’ niet meegerekend.

In totaal werden er 176 talige redenen gegeven dat iemand loog, maar proefpersonen schreven meer cues op voor waarheid, namelijk 243. Te zien is dat 'abstract' 74 keer genoemd werd als reden dat er gedacht werd dat iemand loog, tegenover 4 keer als reden dat iemand de waarheid sprak. 'Concreet' werd daarentegen 86 keer genoemd als reden dat iemand de waarheid sprak en slechts 12 keer als reden dat iemand loog. Opvallend is dat 'veel details' in totaal 227 keer genoemd werd als reden dat iemand loog al dan niet de waarheid sprak. 54 keren dat het genoemd werd, was het voor de proefpersoon reden om te denken dat de schrijver van de tekst loog en 173 keren dat iemand de waarheid sprak. Weinig details worden 25 keer als reden genoemd dat iemand loog en slechts 6 keer als reden voor waarheid. Psychological distance werd 11 keer genoemd als reden dat iemand loog en 4 keer als reden dat iemand de waarheid sprak. Deze verbanden worden ook door de χ^2 -toets aangetoond. Uit de χ^2 -toets tussen liegt of waarheid en cues bleek een verband te bestaan ($\chi^2(4) = 183.61, p < .001$) tussen de genoemde cue en of de proefpersonen dachten dat een persoon loog of de waarheid sprak. Bovendien was er sprake van een hoge effectgrootte ($V = .639, p < .001$). De cues uit de verschillende hierboven genoemde categorieën bepaalden voor proefpersonen dus of het om een leugen of om de waarheid ging.

Concreet taalgebruik werd als reden gegeven om te denken dat iemand de waarheid sprak, terwijl abstract taalgebruik gegeven werd als reden om te denken dat iemand loog. Dat is in lijn met hypothese 2 en 3. Daarnaast worden veel details het meest genoemd als reden om te denken dat iemand de waarheid spreekt, waarmee hypothese 4 ondersteund wordt. Al met al lijken proefpersonen een verschil in geloofwaardigheid toe te schrijven aan de verschillende verbale elementen in de tekst, waardoor ook hypothese 1 ondersteund wordt met de gevonden resultaten.

Discussie

Voorgaande onderzoeken keken vooral naar het gedrag van leugenaars en of proefpersonen leugenaars konden ontmaskeren. Het onderhavig onderzoek kijkt via een ander perspectief. In plaats van het inzetten van materiaal waarbij daadwerkelijk mensen liegen of de waarheid spreken, werden er teksten gemanipuleerd. De in voorgaand onderzoek gevonden verbale gedragingen van leugenaars en mensen die de waarheid spraken zijn ingezet bij de manipulatie van teksten. Het was dus niet zo dat er een tekst waar of gelogen was. Doordat het om gericht gemanipuleerd materiaal gaat, konden op die manier de variabelen 'concreetheid' en 'detailgebruik' met veel minder ruis getoetst worden dan in de voorgaande onderzoeken. Doel van het onderzoek was dan ook te kijken of deze variabelen van invloed zijn op de geloofwaardigheid van geschreven teksten.

Hansen en Wänke (2010) lieten zien dat doordat informatie concreter is, hij levendiger en dus beter voorstelbaar is. De Dual Coding Theory (Paivio, 2010) gaat ervanuit dat dat komt doordat concrete woorden op twee manieren verwerkt worden, zowel verbaal als in de vorm van een beeld, omdat het eenvoudiger is een voorstelling of beeld te maken van een concreet woord dan van een abstract woord (Paivio (1971) in Brysbaert et al., 2014). Omschreven handelingen in een concrete tekst zouden dus beter voorstelbaar zijn dan handelingen in een abstracte tekst. De voorstelbaarheid zorgt er op zijn plaats weer voor dat informatie levendiger en daardoor geloofwaardiger is (Guadagno et al., 2011).

De Construal Level Theory zegt uit dat de mentale voorstelling die wij van een object of gegeven gebeurtenis kunnen maken minder concreet en abstracter wordt, wanneer de psychologische afstand toeneemt (Bhatia & Walasek, 2016). Voor de proefpersonen in dit onderzoek zou dat op grond van deze theorie betekenen dat de psychologische afstand die zij voelen tot een tekst bij abstract taalgebruik groter is, waardoor ze zich minder goed een voorstelling kunnen maken van wat er beschreven wordt in de tekst en daardoor de tekst minder geloofwaardig vinden. De gevonden resultaten zijn in lijn met zowel de Dual Coding Theory als ook de Construal Level Theory. Concreet taalgebruik bleek namelijk van invloed te zijn op hoe geloofwaardig een tekst gevonden werd. Een concrete tekst werd geloofwaardiger gevonden dan een abstracte tekst. Daarnaast werd concreetheid door proefpersonen genoemd als reden om te denken dat iemand de waarheid sprak en abstract taalgebruik werd genoemd als reden om te denken dat iemand loog.

Newman et al. (2003) en Hancock et al. (2008) constateerden in hun onderzoek dat de grotere psychologische afstand die leugenaars tot het verhaal hebben, terug te zien is in het minder gebruiken van persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden in de eerste persoon. Proefpersonen blijken dat ook mee te nemen in hun beoordeling over of iemand liegt of de waarheid spreekt. Dat is te zien aan de antwoorden die zij gaven bij de redenen om te denken dat iemand loog of de waarheid sprak. Doordat de psychologische afstand slechts een klein gedeelte van dit onderzoek was, waren er niet veel van dit soort antwoorden. Vervolgonderzoek zou op een soortgelijke manier materiaal kunnen manipuleren, maar de nadruk op de verschillende soorten psychologische afstand kunnen leggen, in plaats van op concreetheid en details. De verschillende soorten psychologische afstand zijn tijd, plaats, sociale afstand en hoe hypothetisch iets is (Bhatia & Walasek, 2016). Door proefpersonen teksten aan te bieden die op deze gebieden gemanipuleerd zijn en hen te vragen hoe geloofwaardig zij de teksten vonden zouden bevindingen over geloofwaardigheid op het gebied van psychologische afstand verder onderzocht kunnen worden.

Hoe goed men zich een voorstelling kan maken van het omschrevene hangt niet alleen samen met hoe concreet een tekst is en hoe groot de psychologische afstand is. Naast concreetheid werd er daarom in het onderhavige onderzoek gekeken naar het gebruik van details. Vrij et al. (2004) en Vrij et al. (2012) noemen details als aanwijzing om te denken dat iemand de waarheid vertelt. Dat zou komen doordat details ervoor zorgen dat informatie beter voorstelbaar is. De informatie is specifiek en daardoor wordt de informatie geloofwaardiger. Uit het onderhavige onderzoek blijkt dat details invloed lijken te hebben op de geloofwaardigheid van teksten. Hoe deze invloed precies ligt blijkt echter controversieel. Het blijkt dat concrete teksten met details geloofwaardiger zijn dan abstracte teksten zonder details. Er blijkt echter geen verschil in geloofwaardigheid tussen concrete teksten met details en concrete teksten zonder details.

Dit resultaat zou verklaard kunnen worden met het probleem dat men geen duidelijk beeld heeft van het verschil tussen concreetheid en gedetailleerdheid. Dat de scheiding tussen concreetheid en details soms moeilijk te maken of afwezig is, is bijvoorbeeld in het onderzoek van Shedler en Manis (1986) te zien, waar zij spreken over 'concrete details' en beide begrippen dus samen nemen om de argumenten levendiger te maken. Die extra moeilijkheid was in dit onderzoek merkbaar. Soms was het zo dat proefpersonen opschreven dat de concrete teksten 'gedetailleerd' waren, terwijl er in de manipulatie geen details aan

toegevoegd waren. Bij het maken van het materiaal was de lijn tussen concreet taalgebruik en het inzetten van details lastig. Vervolgonderzoek zou zich met het verschil tussen deze twee begrippen uiteen kunnen zetten. Wat valt er volgens literatuur en proefpersonen onder 'concreet taalgebruik' en wat valt er volgens hen onder 'details'? Een eenduidige definitie en het verschil zouden voor toekomstig onderzoek zeer wenselijk zijn.

Daarnaast werden schrijvers van concrete teksten met details niet minder vaak op gesprek gevraagd dan schrijvers van abstracte teksten. In die zin waren ze dus beiden even (on)geloofwaardig. Een mogelijke verklaring daarvoor zien we terug in de redenen die proefpersonen gaven voor wanneer iemand de waarheid sprak en wanneer iemand loog. Veel details was meestal een reden om te denken dat iemand de waarheid sprak (173 keer). Het was echter ook 54 keer de reden om te denken dat iemand loog. Proefpersonen vonden het dan te gedetailleerd en waren soms bang dat het omschrevene dan ingestudeerd was. Veel details zouden daardoor een extra reden kunnen zijn om mensen op gesprek uit te nodigen, omdat de proefpersonen graag zouden uitzoeken of de details wel allemaal kloppen. Meer details lijken dus een tekst enerzijds geloofwaardiger te maken, anderzijds ook minder geloofwaardig te maken, terwijl uit onderzoek van Vrij et al. (2004) bleek dat hoe meer details er waren, hoe minder men dacht dat er gelogen werd. Zij maakten echter gebruik van mensen die echt logen of de waarheid spraken. Het materiaal was dus niet gemanipuleerd op detailgebruik. Mogelijk vonden proefpersonen het detailgebruik in het huidige onderzoek onnatuurlijk en werden er in het onderzoek van Vrij et al. (2004) andere details genoemd, waardoor de verschillende bevindingen verklaard zouden kunnen worden.

Proefpersonen noemen van de andere kant wel 'weinig details' als reden om te denken dat iemand liegt. Dat lijkt weer overeen te komen met DePaulo et al. (2003) en Vrij et al. (2004) die zeggen dat leugenaars minder details gebruiken dan mensen die de waarheid vertellen. Details worden niet alleen minder gebruikt door leugenaars, men verwacht ook eerder dat iemand liegt wanneer hij weinig details gebruikt. Toch blijft de tegenstelling dat zowel veel details als ook weinig details een persoon blijkbaar verdacht maken. Vervolgonderzoek zou kunnen uitwijzen wanneer de hoeveelheid details 'te weinig' is om geloofwaardig te zijn en wanneer er precies 'te veel' details gebruikt zijn om geloofwaardig te zijn. Daarnaast is het interessant verder in te gaan op de inhoud van de details. Maakt het bijvoorbeeld uit hoe relevant de details zijn of gaat het alleen om de hoeveelheid gebruikte details?

Niet alleen een onduidelijke lijn tussen concreet taalgebruik en details zorgde bij het maken van materiaal voor moeilijkheden. In de woordenlijst van Brysbaert et al. (2014) werd geen rekening gehouden met woorden die een dubbele betekenis hebben, zoals 'bank' en 'stof'. Daarnaast bestonden er geen samengestelde woorden in de woordenlijst. Door ambiguïteit en de afwezigheid van samengestelde woorden zou de daadwerkelijke concreetheidsperceptie af kunnen wijken van de genoemde concreetheidsscores.

Een opvallend resultaat was dat er uit geen van de toetsen waar gekeken werd naar de antwoorden op 'Liegt deze persoon?' het resultaat gevonden is dat wel terug te zien is in de schaalvragen. Namelijk dat er een verband is tussen hoe geloofwaardig een tekst was en de stijl. Het uitblijven van een verband bij deze vraag zou veroorzaakt kunnen zijn door de vraagstelling. Er werd 355 keer gezegd dat iemand niet loog en slechts 190 keer dat iemand loog. Het lijkt er dus op dat proefpersonen het onprettig vinden te zeggen dat iemand liegt of dat proefpersonen er in de eerste plaats vanuit gaan dat men de waarheid spreekt. Dat zou ook een verklaring kunnen zijn voor de gevonden verschillen in de hoeveelheid redenen die gegeven worden bij de open vragen. Proefpersonen gaven in totaal 413 redenen waarom zij dachten dat iemand de waarheid sprak, tegenover 340 redenen waarom zij dachten dat iemand loog. Vervolgonderzoek zou kunnen kijken of er een soort bias bestaat, waardoor mensen vaker denken dat iemand de waarheid spreekt. Anderzijds zou vervolgonderzoek zich ook kunnen focussen op de vraagstelling, worden dezelfde resultaten gevonden wanneer er een positief woord gebruikt wordt, zoals 'waarheid'?

Naast de drie stijlvariabelen en de gepercipieerde geloofwaardigheid daarvan, was ook de manier van vraagstelling een focus van het onderzoek. Vrij et al. (2001) gebruikten een directe en een indirecte manier van vraagstelling om proefpersonen te laten bepalen of iemand loog of niet. Zij vonden een effect, waarbij de indirecte vraagstelling ervoor zorgde dat leugenaars beter herkend werden. In het onderhavige onderzoek bleek de soort vraagstelling geen invloed te hebben op de beoordeling van de geloofwaardigheid van de tekst. Deze bevinding is niet in lijn met het voorgaande onderzoek van Vrij et al. (2001). Dit kan verschillende redenen hebben. Allereerst zou het kunnen dat de manier van vraagstelling voor verwarring zorgde bij proefpersonen. Proefpersonen zouden doordat het twee verschillende zinnen waren kunnen denken dat ze alsnog moesten kiezen. Daarnaast werd er in het onderzoek van Vrij et al. (2001) gevraagd of iemand 'hard moest nadenken'. Daarbij werd niet direct gezegd dat die persoon dus loog. De onderzoekers vroegen naar gedrag dat

veel mensen vertonen (Vrij et al., 2001). Het onderhavige onderzoek deed dat niet en stelde een open vraag. Ook dat zou kunnen zorgen voor het uitblijven van een effect. Naast de manier van vragen, zou ook het gedrag waarover gevraagd wordt kunnen zorgen voor een uitblijvend effect. In dit onderzoek wordt expliciet gekeken naar verbale gedragingen, omdat het materiaal niet als beeldmateriaal aangeboden wordt. Non-verbale gedragingen, zoals 'hard nadenken' konden niet bevroegd worden. Vervolgonderzoek zou kunnen achterhalen of de directe of indirecte manier van bevragen een verschil in de beoordeling van non-verbale gedragingen ten opzichte van verbale gedragingen teweegbrengt.

Conclusie

De manier van vraagstelling, direct of indirect, blijkt in dit onderzoek geen invloed te hebben op de beoordeling van de teksten. Op de vraag wat de invloed van concreetheid en details op de geloofwaardigheid van geschreven teksten over werkzaamheden is, is geen eenduidig antwoord te geven. Concreet taalgebruik blijkt geloofwaardiger gevonden te worden dan abstract taalgebruik. Concrete teksten waaraan details toegevoegd zijn, worden echter niet altijd als geloofwaardiger dan abstracte teksten of concrete teksten waaraan geen details toegevoegd zijn beoordeeld. Dit zou erdoor kunnen komen dat proefpersonen een tekst met veel details soms als reden zien om te denken dat iemand de waarheid spreekt en soms als reden om te denken dat iemand liegt. Daarbuiten komen redenen die proefpersonen geven om te denken dat iemand liegt of de waarheid spreekt veelal overeen met in literatuur aangetoonde gedragingen van leugenaars. Er kan niet gezegd worden dat we leugenaars altijd kunnen onderscheiden van mensen die de waarheid vertellen, maar dit onderzoek laat zien dat we wel weten waarop we letten wanneer we leugenaars willen ontmaskeren.

Literatuur

- Bell, B. E., & Loftus, E. F. (1989). Trivial persuasion in the courtroom: The power of (a few) minor details. *Journal of Personality and Social Psychology*, *56*(5), 669.
- Bhatia, S., & Walasek, L. (2016). Event construal and temporal distance in natural language. *Cognition*, *152*, 1-8. doi: 10.1016/j.cognition.2016.03.011
- Brybaert, M., Stevens, M., De Deyne, S., Voorspoels, W., Storms, G. (2014). Norms of age of acquisition and concreteness for 30,000 Dutch words. *Acta Psychologica*, *150*, 80-84. doi: 10.1016/j.actpsy.2014.04.010
- Davidson, L. (2015). Do you lie about your job? You're not alone. *The Telegraph*. Geraadpleegd van: <https://www.telegraph.co.uk/finance/jobs/11390506/Do-you-lie-about-your-job-Youre-not-alone.html>, op 13-01-2018.
- DePaulo, B. M., Lindsay, J. J., Malone, B. E., Muhlenbruck, L., Charlton, K., & Cooper, H. (2003). Cues to Deception. *Psychological Bulletin*, *129*, 74-118. doi: 10.1037/0033-2909.129.1.74
- Granhag, P. A., & Strömwall, L. A. (2002). Repeated Interrogations: Verbal and Non-verbal Cues to Deception. *Applied Cognitive Psychology*, *16*, 243-257. doi: 10.1002/acp.784
- Guadagno, R. E., Rhoads, K. V. L., & Sagarin, B. J. (2011). Figural vividness and persuasion: Capturing the "elusive" vividness effect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *37*(5), 626-638. doi: 10.1177/0146167211399585
- Hancock, J. T., Curry, L. E., Goorha, S., & Woodworth, M. (2008). Only Lying and Being Lied To: A Linguistic Analysis of Deception in Computer-Mediated Communication. *Discourse Processes*, *45*, 1-23. doi: 10.1080/01638530701739181
- Hansen, J., & Wänke, M. (2010). Truth from language and truth from fit: The impact of linguistic concreteness and level of construal on subjective truth. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *36*(11), 1576-1588. doi: 10.1177/0146167210386238
- Harper, S., Michailidou, E., & Stevens, R. (2009). Toward a definition of visual complexity as an implicit measure of cognitive load. *ACM Transactions on Applied Perception*, *6*(2), 10:1-10:18. doi: 10.1145/1498700.1498704
- Newman, M. L., Pennebaker, J. W., Berry, D. S., Richards, J. M. (2003). Lying Words: Predicting Deception from Linguistic Styles. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *29*(5), 665-675. doi: 10.1177/0146167203251529

- Paivio, A. (2010). Dual Coding Theory and The Mental Lexicon. *The Mental Lexicon*, 5(2), 205-230. doi: 10.1075/ml.5.2.04pai
- Passchier, J. (2018). De leugens op je cv worden echt wel een keer ontdekt. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd van: <https://www.ad.nl/ad-werkt/die-leugens-op-je-cv-worden-echt-wel-een-keer-ontdekt~a2acb39a/>, op 13-01-2018.
- Porter, S., & ten Brinke, L. (2010). The truth about lies: What works in detecting high-stakes deception? *Legal and Criminological Psychology*, 15, 57-75. doi: 10.1348/135532509X433151
- Sadoski, M., & Goetz, E. T. (2000). Engaging Texts: Effects of Concreteness on Comprehensibility, Interest, and Recall in Four Text Types. *Journal of Educational Psychology*, 91(1), 85-95. doi: 10.1037//0022-0663.92.1.85
- Shedler, J., & Manis, M. (1986). Can the availability heuristic explain vividness effects? *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(1), 26-36. doi: 10.1037/0022-3514.51.1.26
- Sooniste, T., Anders Granhag, P., Strömwall, L. A., & Vrij, A. (2015). Statements About True and False Intentions: Using the Cognitive Interview to magnify the differences. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56, 371-378. doi: 10.1111/sjop.12216
- Spooren, W. P. M. S., Hustinx, L. G. M. M., Aben, J., & Turkenburg, E. (2015). Concreetheid onder de loep. In: M. Boogaard, B. van den Bogaerde, Bacchini, S., e.a. (Eds.) *Papers van de Anela Conferentie Toegepaste Taalwetenschap 2015* (pp. 97-110).
- Vrij, A., Edward, K., & Bull, R. (2001). Police officers' ability to detect deceit: The benefit of indirect deception detection measures. *Legal and Criminological Psychology*, 6, 185-196. doi: 10.1348/135532501168271
- Vrij, A., Evans, H., Akehurst, L., & Mann, S. (2004). Rapid judgements in assessing verbal and nonverbal cues: Their potential for deception researchers and lie detection. *Applied Cognitive Psychology*, 18(3), 283-296. doi: 10.1002/acp.964
- Vrij, A., Fisher, R., Mann, S., & Leal, S. (2006). Detecting deception by manipulating cognitive load. *TRENDS in Cognitive Sciences*, 10(4), 141-142. doi: 10.1016/j.tics.2006.02.003
- Vrij, A., Fisher, R., Mann, S., & Leal, S. (2008a). A Cognitive Load Approach to Lie Detection. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 5, 39-43. doi: 10.1002/jip.82

- Vij, A., Mann, S., Leal, S., Milne, R., Fisher, R. & Bull, R. (2008b). Increasing Cognitive Load to Facilitate Lie Detection: The Benefit of Recalling an Event in Reverse Order. *Law and Human Behavior*, 32(3), 253-265.
- Vrij, a., Mann, S., Leal, S., & Fisher, R. (2012) Is anyone there? Drawings as a tool to detect deceit in occupation interviews. *Psychology, Crime and Law*, 18(4), 377-388. doi: 10.1080/1068316X.2010.498422

Bijlage 1: Tekststijlen materiaal met concreetheidswaarden

Coach van verkoopmedewerkers – Abstracte filler

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

Gemiddelde concreetheidswaarde tekst: 2.55

Docent Engels – abstract

Beschrijf de eerste drie uren van een werkdag gisteren?

Aangekomen op het werk, ging ik gisteren meteen naar de lesruimte. Cursisten konden vragen stellen over de grammatica van vorige week. De nieuwe grammatica werd uitgelegd en geoefend. Aan het einde van de bijeenkomst gaf ik de opdrachten voor de volgende keer op. Voordat ik ging lette ik er nog op dat alles netjes was.

Beschrijf de ruimte waarin je werkt?

De werkplek bestaat uit verschillende ruimtes. Er zijn mogelijkheden om te zitten en er is plaats voor de opslag van onderwijsmateriaal in de lesruimte. Bovendien zijn er zowel analoge als digitale hulpmiddelen aanwezig.

Gemiddelde concreetheidswaarde tekst: 2.57

Docent Engels – concreet

Beschrijf de eerste drie uren van een werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenrondje legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek. We lazen een Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tot slot gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Beschrijf de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin zeven zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote houten tafel met plastic stoelen en een kast met cursusmateriaal erin. Er hangt een whiteboard aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 3.67

Docent Engels – concreet met details

Beschrijf de eerste drie uren van een werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de dikke tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij paar minuten lang vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenrondje legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek, bij hoofdstuk tien. Samen lazen we een spannend Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tegen een uur of tien gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Beschrijf de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin drie kleine en vier grote zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote ovale tafel van hout met plastic stoelen en een kast met readers, boeken en pennen erin. Er hangt een whiteboard

dat nooit meer helemaal schoon wordt aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 3.59

[Serveerster in een theehuis - abstract](#)

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik de werkkleding aan. Vervolgens werden de ruimtes netjes gemaakt en, omdat het goed weer was, de plaatsen buiten ook. Toen dat gedaan was, werd er gedekt voor de high teas. En natuurlijk werden ook de lekkernijen klaargemaakt. Toen alles op tijd klaar was, werd er pauze gehouden.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Binnen zijn meerdere vertrekken waar gasten kunnen vertoeven. Verder is er een ruimte waar alles klaargemaakt wordt, één waar de voorraden bewaard worden en één met het sanitair. De ruimtes binnen zijn klein en zijn knus ingericht. Buiten zijn ook nog enkele plaatsen en een hof.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 2.61

[Serveerster in een theehuis - concreet](#)

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik een T-shirt van het theehuis aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen servies. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches. Voordat de eerste mensen door de poort liepen, dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met serviezen. De keuken is vrij krap en ook het halletje naar de magazijnen en toiletten is vrij smal. Buiten hebben we een groot terras, gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras, met een tuin vol bloemen en planten.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 4.06

Serveerster in een theehuis – concreet met details

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Mijn werk begon om half tien. Als eerste trok ik een T-shirt met ons logo van het theehuis erop aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen bloemetjesservies. Eigenlijk staat op bijna al het servies bloemen, maar die voor de high teas zijn net wat mooier en met gouden randen. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches, zo konden we ze later meteen op de schalen leggen en naar gasten brengen. Rond elf uur liepen de eerste mensen door de poort en daarvoor dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met antieke serviezen. Hier kun je echt je ogen op uit kijken. Tussen de ruimtes in zitten de keuken en een halletje naar de magazijnen en toiletten. Het halletje en de keuken zijn vrij krap aangezien ze naast elkaar liggen en het theehuis smal is. Buiten hebben we een groot terras, wat 's zomers bomvol zit. Het terras is gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras en omringd met bloemen die we zelf plukken en op tafel zetten.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 3.94

Medewerker team communicatie - abstract

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren aankwam op locatie, ging ik gelijk naar de ruimte van de vaksectie Communicatie. Normaal groet ik alle anderen, maar gisteren had ik haast. Er wordt namelijk een reünie georganiseerd, waar iedereen al langdurig mee bezig is.

Vertel eens iets over je collega's

Het is een kleine unit, iedereen behoort tot de vaksectie Communicatie. Ze overleggen niet zo veel met elkaar in verband met de concentratie. Maar als het nodig is, helpt iedereen elkaar altijd wel.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 2.27

[Medewerker team communicatie – concreet](#)

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk razendsnel naar mijn kantoor toe. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen al mijn collega's, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de reünie voor afgestudeerde Biologen, die ik al lang aan het opzetten was.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op ons kantoor. We werken allemaal binnen Team Communicatie. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 3.45

[Medewerker team communicatie – concreet met details](#)

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren om negen uur het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk naar mijn kantoor toe, aan de linkerkant van de hal. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen mijn collega's, waarmee ik al lang werk, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de tweede reünie voor in 1980' afgestudeerde Biologen, die ik al zes weken lang aan het opzetten was. Het werd inderdaad een top dag.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op kantoor, twee mannen en twee vrouwen. We werken allemaal binnen Team Communicatie, van de Bètafaculteit. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren op ons werk. Vaak is het zo muisstil dat je een

speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij, bijvoorbeeld met het opzetten van een reünie of een lezing. Dit doen we wel in fluistertoon of in de koffiepauze om tien uur.

Gemiddelde concreetheidswaarde: 3.44

Bijlage 2: Vragenlijsten

Versie 1

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

2. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

3. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

4. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 2: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenrondje legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek. We lazen een Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tot slot gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin zeven zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote houten tafel met plastic stoelen en een kast met cursusmateriaal erin. Er hangt een whiteboard aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

---

5. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

6. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

7. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

8. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 3: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik de werkkleding aan. Vervolgens werden de ruimtes netjes gemaakt en, omdat het goed weer was, de plaatsen buiten ook. Toen dat gedaan was, werd er gedekt voor de high teas. En natuurlijk werden ook de lekkernijen klaargemaakt. Toen alles op tijd klaar was, werd er pauze gehouden.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Binnen zijn meerdere vertrekken waar gasten kunnen vertoeven. Verder is er een ruimte waar alles klaargemaakt wordt, één waar de voorraden bewaard worden en één met het sanitair. De ruimtes binnen zijn klein en zijn knus ingericht. Buiten zijn ook nog enkele plaatsen en een hof.

---

9. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

10. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

11. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

12. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 4: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren om negen uur het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk naar mijn kantoor toe, aan de linkerkant van de hal. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen mijn collega's, waarmee ik al lang werk, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de tweede reünie voor in 1980' afgestudeerde Biologen, die ik al zes weken lang aan het opzetten was. Het werd inderdaad een top dag.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op kantoor, twee mannen en twee vrouwen. We werken allemaal binnen Team Communicatie, van de Bètafaculteit. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren op ons werk. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij, bijvoorbeeld met het opzetten van een reünie of een lezing. Dit doen we wel in fluisterton of in de koffiepauze om tien uur.

---

13. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

14. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

15. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

16. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten/huidige opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Versie 2

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

2. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

3. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

4. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 2: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik een T-shirt van het theehuis aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen servies. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches. Voordat de eerste mensen door de poort liepen, dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met serviezen. De keuken is vrij krap en ook het halletje naar de magazijnen en toiletten is vrij smal. Buiten hebben we een groot terras, gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras, met een tuin vol bloemen en planten.

---

5. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

6. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

7. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

8. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 3: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren aankwam op locatie, ging ik gelijk naar de ruimte van de vaksectie Communicatie. Normaal groet ik alle anderen, maar gisteren had ik haast. Er wordt namelijk een reünie georganiseerd, waar iedereen al langdurig mee bezig is.

Vertel eens iets over je collega's

Het is een kleine unit, iedereen behoort tot de vaksectie Communicatie. Ze overleggen niet zo veel met elkaar in verband met de concentratie. Maar als het nodig is, helpt iedereen elkaar altijd wel.

---

9. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

10. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

11. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

12. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 4: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de dikke tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij een paar minuten lang vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenrondje legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek, bij hoofdstuk tien. Samen lazen we een spannend Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tegen een uur of tien gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin drie kleine en vier grote zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusrimte bestaat uit een grote ovale tafel van hout met plastic stoelen en een kast met readers, boeken en pennen erin. Er hangt een whiteboard dat nooit meer helemaal schoon wordt aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

---

13. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

14. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

15. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

16. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten/huidige opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Versie 3

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

2. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

3. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

4. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

C. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

D. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 2: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk razendsnel naar mijn kantoor toe. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen al mijn collega's, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de reünie voor afgestudeerde Biologen, die ik al lang aan het opzetten was.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op ons kantoor. We werken allemaal binnen Team Communicatie. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij.

---

5. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

6. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

7. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

8. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

E. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

F. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 3: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Aangekomen op het werk, ging ik gisteren meteen naar de lesruimte. Cursisten konden vragen stellen over de grammatica van vorige week. De nieuwe grammatica werd uitgelegd en geoefend. Aan het einde van de bijeenkomst gaf ik de opdrachten voor de volgende keer op. Voordat ik ging, lette ik er nog op dat alles netjes was.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

De werkplek bestaat uit verschillende ruimtes. Er zijn mogelijkheden om te zitten en er is plaats voor de opslag van onderwijsmateriaal in de lesruimte. Bovendien zijn er zowel analoge als digitale hulpmiddelen aanwezig.

---

9. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

10. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

11. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

12. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

G. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

H. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Werkbeschrijving 4: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Mijn werk begon om half tien. Als eerste trok ik een T-shirt met ons logo van het theehuis erop aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen bloemetjesservies. Eigenlijk staat op bijna al het servies bloemen, maar die voor de high teas zijn net wat mooier en met gouden randen. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches, zo konden we ze later meteen op de schalen leggen en naar gasten brengen. Rond elf uur liepen de eerste mensen door de poort en daarvoor dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met antieke serviezen. Hier kun je echt je ogen op uit kijken. Tussen de ruimtes in zitten de keuken en een halletje naar de magazijnen en toiletten. Het halletje en de keuken zijn vrij krap aangezien ze naast elkaar liggen en het theehuis smal is. Buiten hebben we een groot terras, wat 's zomers bomvol zit. Het terras is gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras en omringd met bloemen die we zelf plukken en op tafel zetten.

---

13. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

14. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

15. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

16. Welke dingen in de tekst zijn voor jou aanleiding om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

I. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

J. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Versie 4

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

K. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

L. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

2. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

3. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

4. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 2: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenronde legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek. We lazen een Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tot slot gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin zeven zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote houten tafel met plastic stoelen en een kast met cursusmateriaal erin. Er hangt een whiteboard aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

---

5. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

6. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

7. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

8. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 3: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik de werkkleding aan. Vervolgens werden de ruimtes netjes gemaakt en, omdat het goed weer was, de plaatsen buiten ook. Toen dat gedaan was, werd er gedekt voor de high teas. En natuurlijk werden ook de lekkernijen klaargemaakt. Toen alles op tijd klaar was, werd er pauze gehouden.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Binnen zijn meerdere vertrekken waar gasten kunnen vertoeven. Verder is er een ruimte waar alles klaargemaakt wordt, één waar de voorraden bewaard worden en één met het sanitair. De ruimtes binnen zijn klein en zijn knus ingericht. Buiten zijn ook nog enkele plaatsen en een hof.

---

9. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

10. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

11. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

12. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 4: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren om negen uur het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk naar mijn kantoor toe, aan de linkerkant van de hal. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen mijn collega's, waarmee ik al lang werk, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de tweede reünie voor in 1980' afgestudeerde Biologen, die ik al zes weken lang aan het opzetten was. Het werd inderdaad een topdag.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op kantoor, twee mannen en twee vrouwen. We werken allemaal binnen het Team Communicatie van de Bètafaculteit. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren op ons werk. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij, bijvoorbeeld met het opzetten van een reünie of een lezing. Dit doen we wel in fluisterton of in de koffiepauze om tien uur.

---

13. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

14. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

15. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

16. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst

Versie 5

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

M. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

N. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

2. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

3. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

4. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 2: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Als eerste trok ik een T-shirt van het theehuis aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen servies. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches. Voordat de eerste mensen door de poort liepen, dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met serviezen. De keuken is vrij krap en ook het halletje naar de magazijnen en toiletten is vrij smal. Buiten hebben we een groot terras, gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras, met een tuin vol bloemen en planten.

---

5. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

6. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

7. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

8. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 3: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren aankwam op locatie, ging ik gelijk naar de ruimte van de vaksectie Communicatie. Normaal groet ik alle anderen, maar gisteren had ik haast. Er wordt namelijk een reünie georganiseerd, waar iedereen al langdurig mee bezig is.

Vertel eens iets over je collega's

Het is een kleine unit, iedereen behoort tot de vaksectie Communicatie. Ze overleggen niet zo veel met elkaar in verband met de concentratie. Maar als het nodig is, helpt iedereen elkaar altijd wel.

---

9. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

10. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

11. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

12. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 4: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren op mijn werk arriveerde, liep ik meteen met het docentboek en de dikke tekstboeken naar mijn lokaal. Toen de les startte, stelden de cursisten mij een paar minuten lang vragen over de stof en het huiswerk van de afgelopen les. Na het vragenrondje legde ik de grammatica van deze les uit, we zijn al over de helft van het boek, bij hoofdstuk tien. Samen lazen we een spannend Engels sprookje, waarna we invulopdrachten maakten en aan de spreekvaardigheid werkten door toneelstukjes op te voeren. Tegen een uur of tien gaf ik het huiswerk op. Daarna maakte ik het whiteboard schoon, zodat het lokaal opgeruimd achterbleef.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

Het is een oud bakstenen gebouw met daarin drie kleine en vier grote zalen, onderwijsruimtes, een kantine en kantoorruimtes. Mijn cursusruimte bestaat uit een grote ovale tafel van hout met plastic stoelen en een kast met readers, boeken en pennen erin. Er hangt een whiteboard dat nooit meer helemaal schoon wordt aan de ene muur en een digitaal scherm aan de andere muur.

---

13. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

14. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

15. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

16. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Beste deelnemer,

Voor dit onderzoek moet je je inbeelden dat jij werkzaam bent bij een grote woningcorporatie in Nijmegen. Het is jouw taak om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor een huurhuis of niet, op basis van de gegevens die de potentiële huurder je heeft gegeven. Sinds 2016 moeten de mensen die voor een huurhuis in aanmerking willen komen een werkgeversverklaring laten zien aan de woningcorporaties. Nu blijkt dat er afgelopen jaar door veel mensen gefraudeerd is. Mensen kunnen namelijk via het internet documenten kopen, waardoor het lijkt alsof ze een baan hebben, terwijl ze die in werkelijkheid niet hebben.

Helaas heb je geen tijd om de documenten van alle mensen, die voor de huurwoningen in aanmerking komen, uitvoeriger te onderzoeken. Om toch op fraude te controleren wordt aan deze potentiële huurders gevraagd om een beschrijving van hun werk te geven. Aan jou de taak om op basis van deze beschrijvingen de mensen eruit te halen die jij graag nader zou willen ondervragen, **omdat je denkt dat ze liegen**.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat tussen de 35 en 75% van de mensen die in aanmerking komen voor een huurhuis liegt. Jij krijgt een selectie van vier werkbeschrijvingen te lezen. Het kan dus zo zijn dat alle mensen uit deze selectie liegen, maar het zou ook kunnen dat iedereen in deze selectie de waarheid spreekt. Er is aan de potentiële huurders gevraagd om schriftelijk twee vragen met betrekking tot hun werk te beantwoorden. Ze wisten niet dat deze vragen gesteld zouden worden en hadden dus geen voorbereidingstijd. Eventuele spelfouten en namen van de schrijvers zijn uit de teksten verwijderd, zodat jouw beoordeling daardoor niet kan worden beïnvloed.

Lees de werkbeschrijvingen één voor één door en geef per tekstje antwoord op de vragen. De deelname duurt ongeveer tien minuten en je antwoorden worden anoniem verwerkt. Tijdens je deelname mag je, als je dat wilt, op elk moment stoppen. Het gaat om je persoonlijke inschatting. Werk de teksten één voor één door en keer niet terug naar vorige werkbeschrijvingen.

Hartelijk bedankt voor je tijd!

Radboud Universiteit Nijmegen

Werkbeschrijving 1: coach van verkoopmedewerkers

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Zodra ik op de vestiging ben, start ik de computer op. Ik start een programma op waarmee ik de activiteiten van iedereen kan bijhouden en kan zien wat ze op dat moment aan het doen zijn. Vervolgens bel ik de collega's op die bezig zijn met verkopen en adviseer hen. Alle informatie over de problemen en scores hou ik bij in een bestand. Ook de rest van de dag blijf ik in contact met collega's om ze verder te helpen.

Vertel eens iets over je collega's

Op de vestiging ben ik meestal met een paar anderen. Eén hiervan is de baas, de andere twee collega's doen hetzelfde werk als ik. De sfeer zelf is wisselend. Er is werkdruk door werken op basis van commissie en hierdoor is iedereen dus elkaars concurrent. Ik ben vaak alleen op de vestiging, want de werktijden verschillen onderling nog wel eens.

---

1. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

O. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

P. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

2. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

3. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

4. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 2: medewerker Team Communicatie

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Toen ik gisteren het gebouw binnenkwam, liep ik gelijk razendsnel naar mijn kantoor toe. Normaal gesproken zeg ik natuurlijk even 'goedendag' tegen al mijn collega's, maar gisteren liep ik door. Gisteren was namelijk de reünie voor afgestudeerde Biologen, die ik al lang aan het opzetten was.

Vertel eens iets over je collega's

We zitten met vier collega's samen op ons kantoor. We werken allemaal binnen Team Communicatie. We praten niet aan één stuk door, want dan kunnen we ons niet concentreren. Vaak is het zo muisstil dat je een speld kan horen vallen. Als een van mijn teamleden een klus niet rond krijgt, springen wij altijd gelijk bij.

---

5. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

6. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

7. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

8. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 3: docent Engels

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Aangekomen op het werk, ging ik gisteren meteen naar de lesruimte. Cursisten konden vragen stellen over de grammatica van vorige week. De nieuwe grammatica werd uitgelegd en geoefend. Aan het einde van de bijeenkomst gaf ik de opdrachten voor de volgende keer op. Voordat ik ging lette ik er nog op dat alles netjes was.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

De werkplek bestaat uit verschillende ruimtes. Er zijn mogelijkheden om te zitten en er is plaats voor de opslag van onderwijsmateriaal in de lesruimte. Bovendien zijn er zowel analoge als digitale hulpmiddelen aanwezig.

---

9. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

10. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

11. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

12. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Werkbeschrijving 4: serveerster in een theehuis

Beschrijf de eerste drie uur van jouw werkdag gisteren

Mijn werk begon om half tien. Als eerste trok ik een T-shirt met ons logo van het theehuis op aan en deed ik mijn schort om. Vervolgens maakte ik samen met mijn collega's de tafels binnen schoon en, omdat het zonnig weer was, ook die op het terras. Daarna dekten we de tafels voor de high teas met ons porseleinen bloemetjesservies. Eigenlijk staat op bijna al het servies bloemen, maar die voor de high teas zijn net wat mooier en met gouden randen. Ook bakten we de taartjes, scones en cakes en smeerden we alvast de sandwiches, zo konden we ze later meteen op de schalen leggen en naar gasten brengen. Rond elf uur liepen de eerste mensen door de poort en daarvoor dronken we nog even wat thee.

Vertel eens iets over de ruimte waarin je werkt

In het theehuis zijn drie kamers waar wij kunnen serveren. De kamers zijn warm ingericht met bloemen en kaarsen in theekopjes op de tafels en kasten vol met antieke serviezen. Hier kun je echt je ogen op uit kijken. Tussen de ruimtes in zitten de keuken en een halletje naar de magazijnen en toiletten. Het halletje en de keuken zijn vrij krap aangezien ze naast elkaar liggen en het theehuis smal is. Buiten hebben we een groot terras, wat 's zomers bomvol zit. Het terras is gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk op gras en omringd met bloemen die we zelf plukken en op tafel zetten.

---

13. Welke dingen in de tekst zouden voor jou aanleiding zijn om te denken dat de persoon de waarheid spreekt of niet? Je mag zelf kiezen of je alleen A of alleen B in wilt vullen, of allebei!

A. Ik denk dat deze persoon liegt, omdat:

B. Ik denk dat deze persoon de waarheid spreekt, omdat:

---

14. Hoe geloofwaardig vind je de persoon uit de tekst? Omcirkel jouw antwoord.

Niet geloofwaardig   1   2   3   4   5   6   Zeer geloofwaardig

15. Zou je deze persoon oproepen voor een gesprek om hem/haar nader aan de tand te voelen? Omcirkel jouw antwoord.

Zeker wel   1   2   3   4   5   6   Zeker niet

16. Liegt deze persoon? Omcirkel jouw antwoord.

Ja   Nee

Ten slotte willen we je graag vragen om enkele algemene vragen te beantwoorden:

17. Wat is je leeftijd?

---

18. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders

19. Wat is je nationaliteit?

---

20. Wat is je moedertaal?

---

21. Wat is je hoogst genoten/huidige opleidingsniveau?

- vmbo
- havo
- vwo
- mbo, opleiding: _____
- hbo, opleiding: _____
- wo, opleiding: _____
- Anders, namelijk: _____

22. Heb je al eens eerder deelgenomen aan een onderzoek over leugens en waarheid of heb je al eens eerder onderwijs hierover gevolgd?

---

23. Heb je het werk uit één van de genoemde werkbeschrijvingen zelf uitgevoerd? Zo ja, welk werk heb je uitgevoerd?

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!